

2.Цивільний процес (загальна частина) : навч. посібник. 2-е вид., доп. і перероб. Кол. авт. ; кер. авт. кол. к.ю.н., доц. А.В. Коваленко. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 192 с.

3.Васильєва-Шаламова Ж. В., Гуменюк К. П. До питання про поняття сторін як основних учасників цивільного процесу. Актуальні проблеми держави і права № 74 (2014). С.205-211.

4.Сучасні проблеми адміністративного права та процесу : тези доп. учасників Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 черв. 2017 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, каф. адмін.права і процесу ф-ту № 3. Харків, 2017. 295 с.

5.Васильєв С.В. Порівняльний цивільний процес. Підручник. К.: Алерта, 2015.352с.

6.Мамницький В.Ю. Процесуальні аспекти розгляду та вирішення справ окремого провадження. Право і суспільство № 3 частина 2 (2018). С. 61 – 66.

7.Пружанська Т.П. Особливість судового розгляду справ у різних провадженнях цивільного судочинства: порівняльно-правовий аспект. Право і суспільство № 3 частина 2 (2017). С. 75 – 78.

Токарева Віра Олександрівна,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТВОРІВ АВТОРИ ЯКИХ НЕ ВСТАНОВЛЕНІ

В сучасних умовах розвитку України, особливої ролі відіграє європейський вектор розвитку та приведення законодавства до європейських стандартів, із урахуванням національних традицій [1].

На даному етапі розвитку суспільства, одним із напрямків забезпечення відкритого доступу до знань є проведення масштабного оцифрування фондів культурних установ із дотриманням законодавства про авторське право, для чого потребує визначення статусу сирітських творів.

На відміну від держав ЄС та США де оцифрування фондів культурних установ провадиться багато років, тому й приймаються заходи із законодавчого врегулювання пов'язаних з цим проблем, стан оцифрування фондів культурних установ в Україні є низьким. Тому поширення COVID-19 стало випробуванням, яке поставило певний виклик щодо необхідності проведення заходів для надання вільного доступу до скарбниць національної культурної та історичної спадщини; забезпечення доступу до об'єктів інтелектуальної власності які знаходяться у освітніх та культурних установ в означених умовах.

Істотною перепорою на шляху вільного та відкритого доступу до скарбниць бібліотек та музеїв стоять сирітські твори. Твори автори яких не можливо ідентифікувати, на яких імовірно поширюється авторсько-правова

охорона, дія виключних прав та необхідність отримання дозволу на будь-які способи використання такого твору – відтворення, оцифрування, переклад, переробка та ін.

Будь-які спроби визначити точну кількість сирітських творів, що зберігаються у установах культури є приблизною. За оцінками Британської бібліотеки приблизно 40% творів які знаходяться в її фондах складають сирітські твори, а це приблизно 150 млн. творів автори яких не відомі.

Через відсутність даних про власників майнових прав, значна частина творів, які могли б стати доступними для широкого кола користувачів, маючи художню, культурну та історичну цінність, перебувають в не визначеному правовому статусі, що призводить не можливості їх використання та обмеження сфери суспільного надбання. Такий твір не може бути правомірно випущений в обіг та не може стати частиною електронної бібліотеки, музею або архіву [2]. Тож, проблема використання сирітських творів полягає в тому, що їх використання на законних підставах неможливо.

За підрахунками Центру суспільного надбання Юриджіної школи Дюка сирітські твори можуть скласти більшість матеріалів культури ХХ століття та висувують припущення, що перехід сирітських творів у суспільне надбання без ризику пред'явлення позовів з боку правоволодільців можливий, якщо твір був опублікований 140 років тому назад [3].

Як визначається неприбутковою організацією EIFL Electronic Information for Libraries, що співпрацює з бібліотеками для забезпечення доступу до знань, проблема сирітських робіт стосується не лише творів автори яких померли та спадкоємців не можливо знайти; а й при користуванні сучасними матеріалами в мережі Інтернет [4]. Ліцензійні умови Creative Commons в деякій мірі вирішують проблему використання творів в Інтернеті, надаючи авторам можливість обирати ліцензійні умови для певних видів користування, що деякій мірі полегшує прояснити ситуацію.

Більшість сирітських творів не мають комерційної цінності, водночас представляють культурну та освітню цінність [5].

Наприклад, дослідник може утримуватися від дослідження старих фотографій, через витрати на проведення пошуку правовласника твору та ризику пред'явлення позову. Збереження даних бібліотекою за допомогою використання цифрових ресурсів аналогічно ставить питання законності використання творів. Так, Британська бібліотека зберігає тисячі фотографій британських військовослужбовців часів Першої і Другої світових воєн. Через неможливість відстежити дані про правоволодільців, незважаючи на очевидну

цінність цих фотографій для дослідників, їх не можна оцифрувати та зробити доступними [6].

Серед чинників які сприяють появі сирітських творів називають:

- втрата відомостей про автора твору не по волі автора, якщо твір існує в єдиному екземплярі, а інформація про автора зникла у зв'язку з пошкодженням чи неправильним зберіганням. Або у разі копіювання твір не вказано автора, а оригінал втрачено, особливо коли копіювання творів відбувається в мережі Інтернет.

- безвідповідальне ставлення авторів до власних прав та результатів творчої діяльності.

- з співавторство значної кількості авторів, які не знають один одного, чому сприяє діяльність у мережі Інтернет, наприклад створення Вікіпедії, програмне забезпечення з відкритим вихідним кодом, так пишуться мільйони записів у блогах і соціальних мережах. За таких умов важко не тільки дізнатися ім'я або псевдонім всіх авторів, але навіть встановити чіткі критерії авторства кожного з таких співавторів.

- занадто довгі строки охорони авторських прав (70 років) та тенденція до їх подовженням,

- відсутність обов'язкової державної реєстрації творів авторського права [7].

Чинником який впливає на існування сирітських творів є особисте немайнове право автора використовувати псевдонім замість справжнього імені або публікувати твори анонімно (ст. 14 Закону України «Про авторське право та суміжні права»). Тож, відсутність інформації про автора не є підставою для вільного використання твору та вимагає від користувача вчинення певних дій для отримання дозволу, поки твір не перейде в до сфери суспільного надбання. Строки охорони творів, автори яких невідомі через об'єктивні причини, складають п'ятдесят років після того, як твір було правомірно зроблено доступним для загального відома (ст. 7 (3) Бернської конвенції).

Слід визнати, що в умовах поширення цифрових технологій та Інтернету особа видавця вже не несе такого значення для опублікування твору.

Спроби вирішити проблему сирітських творів провадяться у різних напрямках у ЄС та США. Досвід правового регулювання сирітських творів в ЄС та США дає підстави визначити такі схожі тенденції: звернення заявника до уповноваженого державного органу; перевірка виконання вимог законодавства щодо пошуку правоволодільців твору; сплата заявником встановленого внеску; надання заявнику права на правомірне використання сирітського твору.

В умовах інтеграційних процесів суспільства, зростання ролі інформаційних і комунікаційних технологій, які дозволяють отримувати і передавати данні на місцевому, національному та міжнародному рівнях, встановлення засад використання сирітських творів потребує уніфікації на міждержавному рівні. Визнаючи, що будь-який національний та регіональний рівень, не здатний в повній мірі вирішити проблему сирітських творів, слід констатувати, що наразі українське законодавство не передбачає будь-яких засад законного використання сирітських творів, що стає перепорою для оцифрування таких творів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Харитонов Є.О. Кодифікації та рекодифікації у добу формування східно-європейської традиції приватного права. Шерешевські читання «Рекодифікація договірної права в умовах інтеграційного розвитку України»: матер. всеукр. науково-практич. конфер. (Одеса, 6 грудня 2019 року). За заг. ред. д.ю.н., проф. Є.О. Харитонova. Одеса: Фенікс, 2019. С. 5-8.
2. Токарева В.О. Окремі аспекти сирітських творів в умовах інтеграційних процесів. *JurnalJuridic*. 2019. № 3. С. 97-101.
3. Center for the Study of the Public Domain, Duke Law School. URL: <http://www.1aw.duke.edu/cspd/orphanworks.html>
4. Справочник для библиотек по авторскому праву и смежным вопросам Handbook on Copyright and Related Issues for Libraries. URL: https://eifl.net/sites/default/files/resources/201409/handbook_rus_05.pdf
5. Антопольский А.Б., Ефременко Д.В. Инфосфера общественных наук России: монография. Под ред. В. А. Цветковой. М. Берлин: Директ-Медиа, 2017. С. 309
6. Yael Lifshitz-Goldberg Orphan Works. WIPO Seminar. May 2010 Lecture Summary p. 5.
7. Піхурець О.В. Розвиток правового регулювання відносин, пов'язаних із використанням «сирітських творів» в Україні та країнах Європейського Союзу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2017. Вип. 44(1). С. 81-86.

Халабуденко Олег Анатолійович,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри політичних наук і права Київського національного університету будівництва і архітектури

КОНСТРУКЦІЯ МАЙНА, ВІДОКРЕМЛЕНОГО З ПЕВНОЮ ПРАВОВОЮ МЕТОЮ

Питання про правову природу та правовий режим майна є ключовими в цивільному праві. Відомо, що цивільне законодавство України не дає визначення майна, але вказує, **що майном як особливим об'єктом** вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки (ч. 1 ст. 190